

Els arbres monumentals de Catalunya, avui

EDUARD PARÉS ¹ i MIQUEL SEGARRA ²

Departament de Medi Ambient i Habitatge: ¹Direcció General del Medi Natural, ²Forestal Catalana, SA

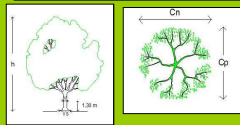
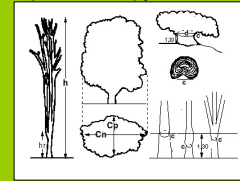

1. Introducció

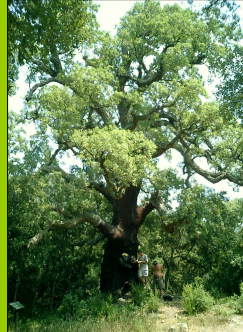
"Arbre notable, per les mides excepcionals dins de la seva espècie, per l'edat, la història o la particularitat científica i declarat expressament protegit". Amb aquesta definició el terme "arbre monumental" acaba de ser incorporat a un diccionari general, no especialitzat, com és el DIEC 2007 i fins i tot en posa un exemple.

Principals característiques biomètriques dels arbres:

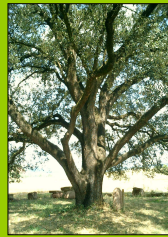
- Alçària
- Volt de canó
- Amplada de la capçada.

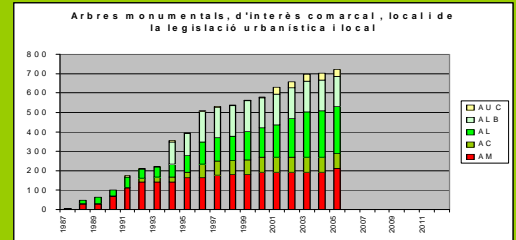
h: alçària total
v: volt o perímetre del canó mesurat a 1,30 m del terra
vs: volt de la soca

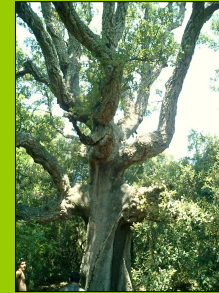
Nom de l'arbre (espècie)

Evolució en la declaració d'arbres singulars:

Rànquing: Les tres dimensions significatives esmentades ens permeten elaborar un rànquing d'arbres. Si l'arbre té una forma especial, potser no podrà ser comparat amb els altres, però un rànquing és un instrument que, a part de la comparació i de la competició, serveix d'esperó per buscar, mesurar i arribar a protegir nous exemplars. El rànquing actual es pot trobar a: Parés, E., 2006 o al web del DMAH.

2. La protecció dels arbres singulars a Catalunya

A Catalunya la primera protecció oficial és de l'any 1987. La protecció d'arbres i arbredes monumentals a Catalunya es basa en tres decrets que prenen com a base legal els articles 9 i 10 de la Llei 12/85, de 13 de juny, d'espais naturals i són els següents: Decret 214/1987, 9 de juny, sobre declaració d'arbres monumentals (AM) (DOGC 857, 29-06-87), Decret 47/1988, 11 de febrer, sobre declaració d'arbres d'interès comarcal (AC) i local (AL) (DOGC 961, 04-03-88) i Decret 120/1989, 17 d'abril, sobre declaració d'arbredes monumentals (DM), d'interès comarcal (DC) i local (DL) (DOGC 1150, 02-06-89).

Altres classes de protecció

A més dels tres decrets abans esmentats s'estan protegint arbres singulars mitjançant la legislació urbanística o la cultural (AUC, DUC).

Procedència dels arbres monumentals

A més dels tres decrets abans esmentats s'estan protegint arbres singulars mitjançant la legislació urbanística o la cultural (AUC, DUC).

Actualment hi ha 213 arbres monumentals a Catalunya. La declaració no afecta la propietat, l'únic dret que perd el propietari és el de tallar-lo o de realitzar qualsevol obra a l'entorn que pugui perjudicar-lo.

3. Estat actual dels arbres monumentals a Catalunya

De la primitiva declaració oficial de protecció dels arbres s'ha passat a treballar per a la conservació individual d'aquests arbres declarats.

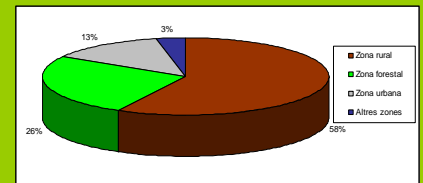

És important que l'arbre tingui un rètol informatiu, ja que això permet actuar més ràpidament i evitar que sigui tractat igual que la resta d'arbres no protegits (podes dràstiques, pela, etc.).

Distribució per espècie: Els arbres monumentals pertanyen a una gran varietat d'espècies diferents. Són un reflex, encara que distorsionat, de la diversitat d'arbres existent, sobretot a les zones rurals.

Coníferes autòctones	56
Coníferes no autòctones	13
Planifolis autòctons	108
Planifolis no autòctons	19
Altres	17
Total	213

En la **distribució geogràfica** destaca l'important percentatge d'arbres situats a zones rurals, habitualment localitzats prop de masies, fonts i conueus.

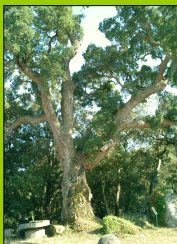
4. Valoració d'arbres monumentals

Els primers exemplars inclosos en el catàleg d'Arbres Monumentals no oferien cap dubte que eren mereixedors de ser arbres monumentals, però cada vegada podria ser més difícil discriminar entre diversos exemplars. És aquest motiu de l'interès d'aplicar un mètode, que més enllà de les mides de l'arbre i la seva bellesa, permeti valorar de forma més objectiva els arbres que figuren en el catàleg dels arbres monumentals de Catalunya. Amb la valoració d'aquests arbres, mitjançant el mètode "Norma Granada", es pretén disposar d'una dada que defineixi la singularitat de l'exemplar des d'un punt de vista econòmic, tot i que, si bé és cert, ens trobem amb una situació on no existeix demanda ni oferta, en termes de mercat. Per a la valoració d'arbres monumentals no tenen cabuda els mètodes de valoració que es basen en el valor de la fusta dels arbres, ja que la protecció d'aquests exemplars esdevé alguna cosa més que no simplement el valor de la pròpia fusta que poden tenir.

Amb l'aplicació del mètode es pretén:

- Valorar econòmicament els arbres que figuren en el catàleg dels Arbres monumentals de Catalunya, que permeti oferir una solució xifrada i un suport objectiu i tècnic per a la presa de decisions i que permeti afegir un criteri més a l'hora de decidir si un arbre és mereixedor o no de pertànyer a l'esmentat catàleg.
- Utilitzar els resultats procedents del càlcul dels factors intrínsecs de l'arbre (estat sanitari i mida fotosintèticament activa i edat i expectativa de vida útil), per donar prioritat a les actuacions per aplicar les mesures de gestió oportunes, encaminades a corregir, en la mesura del possible, els problemes sanitaris o d'estabilitat d'alguns exemplars.

5. Epíleg

Ja fa 20 anys de la 1a protecció d'arbres monumentals de Catalunya. En aquest període, s'han celebrat dues **trobades** a nivell estatal: Barcelona (1997) i Alcalá de Henares (2005). Entre les conclusions podem destacar:

- Cal una millor **legislació** i, si cal, més coercitiva. Coordinació eficaç entre les diferents administracions: Medi ambient, Territori, Agricultura, Cultura, etc.
- La figura de **monument natural** (Llei 4/1989, de 27 de març, de conservació dels espais naturals) pensem que seria bona per al cas dels arbres monumentals i que, a més dels decrets específics esmentats, el planejament urbanístic i/o la protecció cultural poden ser un bon sistema de protecció (arbres com a bé d'interès cultural).
- Establiment d'una **zona de protecció** al voltant de l'arbre.
- Projectes d'**infraestructures** viàries, polígons industrials o urbanitzacions: caldria tenir en compte els arbres (tant els protegits com els interessants o singulars); no sol ser molt problema el deixar una illa, o plaça al voltant d'un arbre (o fins i tot traslladar-lo, si no hi ha cap altra solució), vistos els pressupostos dedicats a aquestes obres.
- Cal fer declaracions de protecció d'arbres, però preveient que és possible que s'hagi d'actuar en l'arbre, és a dir, preveure un pressupost. - Una pràctica malauradament cada cop més estesa i banalitzada és l'obtenció de bastonets (amb barrina de Pressler) per estudiar-los, amb l'excusa de saber-ne l'edat, el creixement, la cronologia, el canvi climàtic o ambiental, la contaminació, etc. Aquesta tècnica necessita un gran control i justificació científica, alhora que rigor metodològic i ètic, en aplicar-la als arbres monumentals. En la major part dels casos no aporta dades realment significatives.
- En el cas d'arbres de **propietat privada**, de cara a la protecció real, cal que l'Administració declarant hi tingui una relació fluida.
- Millorar la **mentalització** i la **divulgació** de com protegir exemplars quan canvia l'entorn, amb instruccions de com protegir l'arbre mentre s'efectuen obres a les proximitats.
- Quan un arbre mori, estudiar si és millor deixar *in situ* les restes (adequament tractades perquè els desprendiments de branques no siguin un perill), o tallar-lo i guardar-ne rodanxes-testimoni al museu local (tractades convenientment).
- **Aprofundir** en la **valoració** d'arbres monumentals per tal d'objectivar la declaració de nous exemplars i poder fer un seguiment més exhaustiu de l'estat vital que presenten.